

Дидактична гра «Хто більше» з використанням конструктора LEGO сприяє активізації словника прикметників та дієслів дітей. У першому варіанті даної гри педагог пропонує дітям добрати прикметники до іменників за певною лексичною темою (наприклад, яблуко яке? – червоне, кругле, соковите, корисне, маленьке, стигле, смачне, солодке). У другому варіанті діти добирають дієслова до іменників за певною лексичною темою (наприклад, сніг що робить? – літає, падає, іде, лягає, тане, кружляє). На кожне слово діти ставлять в рядок деталь LEGO-конструктора.

Діти із ЗНМ зазнають великих труднощів під час засвоєння прийменників. На заняттях із закріплення значень прийменників дітям пропонують побудувати будинки, машини, інші споруди. Потім діти за вказівкою дорослого розташовують дерева, міні-іграшки (зображення тварин) в різних місцях (собака за будинком, пташка на будинку, кішка перед будинком тощо).

Література

1. Близнюк В. Ю. Програма розвитку дитини від 2 до 6 років та методичні рекомендації «Безмежний світ гри з LEGO» / В. Ю. Близнюк, О. П. Борук, В.Л. Гонгало та інші, кер. проекту Рома О.Ю. // The LEGO Foundation, Київ, 2016. – 140 с.
2. Науменко Т. И. Активизация речи детей раннего возраста в дошкольных учреждениях : автореферат дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Т. И. Науменко. – К., 1991. – 25 с.
3. Лактюшина Л. Т. Формування уявлень про слово у дітей дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення / Л. Т. Лактюшина, Л. Л. Логвинова. - http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/apko_2010_1_26.pdf
4. Лурия А. Р. Мышление и речь / А. Р. Лурия. – М. : Москов. ун-т, 1975. – 358 с.
5. Лусс Т. В. Формирование навыков конструктивно-игровой деятельности у детей с помощью LEGO Пособие для педагогов-дефектологов. / Т. В. Лусс. – М.: Владос, 2003. – 449с.
6. Сайко Х. Я. Особливості застосування гри в системі формування лексичної компетентності дітей дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення / Х. Я. Сайко, Ю. В. Шаблінська // Молодий вчений 2017. - №3.

Сухіна І.В.

кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник,

Інститут спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ШКОЛЯРІВ З ГРДУ: РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПЕДАГОГІВ

Гіперактивний розлад з дефіцитом уваги (ГРДУ) виявляється у підвищеній руховій активності, збудливості, труднощах концентрації та утриманні уваги,

імпульсивності поведінки, проблемах у взаємостосунках з оточуючими [1,2,3,4,5].

Назва гіперактивний розлад з дефіцитом уваги походить від англ. attention deficit hyperactivity disorder (ADHD). Це неврологічно-поведінковий розлад розвитку, який починається в дитячому віці. Він виявляється такими симптомами, як труднощі концентрації уваги, гіперактивність і погано керована імпульсивність. У МКБ-11 відноситься до нейроонтогенетичних розладів. З неврологічної точки зору ГРДУ розглядається як стійкий і хронічний синдром [5].

Гіперактивність – це яскраво виражена перевага збудження над гальмуванням. У дітей раннього віку процеси збудження у нервовій системі переважають над процесами гальмування. З віком у нервовій системі формується фізіологічна рівновага цих процесів і поведінка дитини, таким чином, набуває позитивні соціальні властивості. Коли цього не трапляється в дитини розвивається гіперактивний розлад з дефіцитом уваги. Такі діти за своєю природою вже з раннього віку гіперактивні – вони не просто багато рухаються, а надто багато рухаються, імпульсивні – діють під натиском своїх бажань та почуттів, не встигаючи подумати про наслідки та правила, а також мають труднощі з тривалим зосередженням уваги на чомусь, що є для них малоцікавим [4].

Відомо, що найчастіше ГРДУ зумовлено запізненим дозріванням лобних ділянок кори головного мозку, які відповідають за функцію контролю над поведінкою. А саме за здатність тимчасово «пригальмовувати» свої «імпульси» – тобто бажання, почуття – щоб зупинитися і подумати про можливі наслідки своїх дій, узгодити їх із соціально прийнятими правилами, бажаннями та почуттями інших людей, – і щойно тоді діяти у найбільш адекватний до ситуації спосіб. У дітей із ГРДУ ця гальмівна, контролююча та організуюча функція кори головного мозку не розвинена відповідно до віку. Внаслідок цього їхня поведінка часто є проблемною, що позначається на стосунках із батьками, здатності успішно вчитися в школі, бути в колективі ровесників, зрештою, потерпає їхня власна самооцінка [5].

Гіперактивна поведінка може бути супутньою ознакою якихось захворювань, а може бути основним проявом патології нервової системи.

Прояв синдрому дефіциту уваги з гіперактивністю визначається такими трьома основними критеріями (симптомокомплексами), як: неуважність, гіперактивність та імпульсивність. Дані симптомокомплекси можуть мати різний ступінь вираженості у тої чи іншої дитини. Так, наприклад, у цій тріаді може переважати рухова розгальмованість або неуважність.

Рекомендації, спрямовані на підвищення якості навчальної діяльності школярів з ГРДУ, мають враховувати їхні психофізіологічні особливості.

Психофізіологічні особливості дітей з ГРДУ та рекомендації педагогам:

1. Часто дитина з ГРДУ потребує постійного руху, їй важко під час уроків сидіти рівно: такі діти відволікаються, розмовляють на уроках, «крутяться», розгойдуються, при втомі їх моторна активність підвищується.

Це пов'язано з особливостями роботи мозку у дітей з ГРДУ, вони потребують постійного надходження поживних речовин в мозок, яке можливе лише у русі. Якщо дитину з ГРДУ переконати сидіти спокійно, то страждатиме її мисленнєва діяльність.

У цьому зв'язку рекомендується дозволяти певний рівень моторної активності школяру під час уроку. У разі якщо дитина втомлюється, то дозволяти їй (знаходити законний привід) походити по класу або зробити кілька активних вправ (протерти дошку, роздати зошити, сходити за водою).

2. Учень з ГРДУ дуже втомлюється від рутини, йому стає нестерпно нудно робити однотипні завдання.

Тому світовій педагогічній практиці прийнято знижувати кількість однотипних завдань (в тому числі домашніх завдань) для дітей з ГРДУ на 30%, не вимагати від них виконання всіх прикладів, в разі, якщо дитина вже засвоїла тему. Кількість повторень у дітей з ГРДУ ніяк не впливає на якість засвоєння інформації.

Крім того, припустимо, щоб дитина з ГРДУ могла під час уроку малювати у чернетці або крутити щось у руках. Такі діти схильні робити кілька справ одночасно, що не впливає на якість сприйняття інформації на уроці.

В іншому випадку, дитина починає відволікати своїх сусідів, активно рухаючись і розмовляючи з ними.

3. Учень з ГРДУ найчастіше не здатний красиво і акуратно оформляти свої роботи, він допускає виправлення, помарки, неточне оформлення завдань.

Рекомендується звертати увагу на зміст роботи, а не на якість її оформлення, так як регулярне зниження балів за неправильно оформлену роботу буде значно знижувати мотивацію до навчання.

4. Діти з ГРДУ бояться великих обсягів робіт.

Якщо школяру з ГРДУ відразу запропонувати виконати 20 прикладів, він злякається і впаде в ступор або відчай, позаяк такі великі обсяги роботи їх лякають. Однак, якщо дитині дати ті ж 20 прикладів на окремих картках 5 разів по 4 приклади, це помітно поліпшить його продуктивність. Дитина із задоволенням виконає всі 20 прикладів, крім того, це буде хороша можливість порухатися між отриманням наступної картки. Таким чином, дітям з ГРДУ необхідно ділити великі обсяги завдань на кілька дрібніших частин.

5. Дитина з ГРДУ може забувати побутові речі та частину пунктів при виконанні завдання за планом, вони навіть можуть забувати кінцеву мету діяльності (у них знижена якість оперативного запам'ятовування). Часто учням з ГРДУ знижують оцінки через те, що вони забувають виконувати частину завдань у вправах. Рекомендується окремо концентрувати їхню увагу на всіх пунктах завдання у вправі. Наприклад, питати саме цю дитину, що потрібно не забути виконати в завданні.

Крім того, ці діти схильні забувати свої речі. Тому можна їм частіше нагадувати про них або окремо заохочувати за те, що не забув все взяти з собою. Ефективним виявляється використання маленьких записочок, наклейок в пеналі або оголошень на стінці, завдяки яким дитина може згадати про необхідність взяти з собою річ, кудись сходити або щось зробити.

6. Дитина з ГРДУ часто відволікається.

Тому бажано таких учнів садити ближче до вчителя, щоб їм легше було зосередитися, а в разі, якщо школяр відволікається, злегка торкатися до його руки, щоб він зміг знову зосередити увагу. Можливо спеціально обговорити з дитиною способи, за допомогою яких вона зможе не відволікатися на уроці.

7. Учні з ГРДУ погано орієнтуються в часі.

Це ніяк не пов'язано з інтелектуальним розвитком дитини. Однак дитина з ГРДУ часто не помічає, що пройшло більше часу, ніж вона розраховувала. В результаті цього, діти спізнюються, не встигають вчасно виконати поставлене завдання. У таких випадках рекомендується або самостійно нагадувати час, або навчити дитину ставити таймер, або ставити таймер або пісочний годинник так, щоб їх бачили діти і могли самостійно орієнтуватися.

8. Дитина з ГРДУ може дуже чимось захоплюватися і це її сильна сторона. Тому в разі, якщо дитина в чомусь неуспішна – можна відновити її авторитет в очах однокласників через залучення її до діяльності, в якій вона може показати свою вправність і обізнаність.

9. Діти з ГРДУ імпульсивні.

Учню з ГРДУ важко втриматися і не вигукнути на уроці, якщо він знає відповідь. В такому разі на уроках можливе введення спеціальних табличок, на яких діти можуть фіксувати відповідь на запитання вчителя, щоб їм не треба було терпіти, якщо відповідає інший учень. А також можливе введення спеціального заохочення для дитини, якщо вона не вигукнула і виявила терпіння.

10. Діти з ГРДУ емоційні.

Вони можуть сильно ображатися, якщо у них щось не виходить або з ними не спілкуються однокласники (діти з ГРДУ дуже комунікабельні). У цьому випадку дитині потрібна підтримка чи допомога у налагодженні стосунків.

11. Учні з ГРДУ можна навчити виконувати те, що вдається найважче.

Потрібно використовувати зовнішню мотивацію. Для цього використовується система заохочення (бонусна система). Її можливо використовувати спільно з батьками. Наприклад, вводиться кілька правил, які дитина повинна виконувати в школі. За виконання цих правил дитина отримує «плюсики» від педагога в спеціальний щоденник. Правила повинні бути короткі і конкретні. Наприклад, «чекати, коли тебе запитає вчитель, не викрикувати», «виконувати всі завдання в класі», «записувати всі приклади в зошит» і т.д. При цьому за виконання правил на кожному уроці дитина отримує плюсики, плюсики ставиться кожен раз, коли дитина виконує правило. Далі батьки нагороджують дитини за певну кількість «плюсиків». Для цього складається аркуш винагород: кожен «бонус» коштує певну кількість «плюсиків».

Ця система – виключно система нагород, тобто «мінуси» не ставляться і «плюсики» не згорають. Це пов'язано з тим, що поведінка дитини з ГРДУ така непосидюча, що «плюсики» вона буде втрачати швидше, ніж їх накопичувати, і таким чином система перестане працювати, дитина втратить до неї інтерес і її складно буде чимось мотивувати.

Необхідно зазначити, що для дітей з ГРДУ вкрай необхідно заохочення, система покарань або не працює, або швидко призводить дітей з ГРДУ до депресій.

12. У цілому, дитину з ГРДУ варто залучати допомагати вчителю це надихатиме її, підніматиме настрій і мотивуватиме школяра до співпраці. Важливо ставитись до таких учнів з більшою увагою, поважати в них особистість, сприяти підвищенню самооцінки [5].

Врахування наведених рекомендацій, які обумовлені психофізіологічними особливостями школярів з ГРДУ, може суттєво підвищити якість навчальної діяльності вказаної категорії дітей. А також допоможе покращити педагогічну взаємодію з гіперактивною дитиною та мотивуватиме її до певних навчальних досягнень.

Література

1. Ілляшенко Т. Гіперактивна дитина. Психологічний супровід у навчальному закладі / Т.Ілляшенко; упоряд. Т.Червонна. – Київ: «Вид. Група «Шкільний світ», 2017. – 88 с.
2. Романчук О. Гіперактивний розлад з дефіцитом уваги. Практичне керівництво / О. Романчук. – Львів: Крео, 2008. – 323 с.
3. Суковський Є. Г. Гіперактивний розлад з дефіцитом уваги у дітей: порадник для батьків / Є. Суковський. – Львів : Колесо, 2008. – 144 с.
4. Сухіна І. В. Гіперактивна дитина / І.В. Сухіна. – Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. – 40 с.
5. Сухіна І. В. Стратегії психологічної допомоги учням з ГРДУ в умовах інклюзивного навчання / І.В. Сухіна. //Теорія і практика спеціальної педагогіки та психології: Збірник наукових праць: до 100-річчя від дня народження професора І. Г. Єременка. - Вип. 9 / За ред. О. В. Чеботарьової, І. В. Гладченко. – К.: Інститут спеціальної педагогіки НАПН України, 2017. – С. 209-215.

Тимофієнко Н. В.

кандидат психологічних наук,
старший викладач кафедри сурдопедагогіки
та сурдопсихології імені М. Д. Ярмаченка
НПУ імені М. П. Драгоманова

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТИЛІВ СПІЛКУВАННЯ СТУДЕНТІВ-СУРДОПЕДАГОГІВ

Стиль спілкування – це індивідуально-типологічні особливості взаємодії педагога і учнів. Він враховує особливості комунікативних можливостей вчителя, досягнутий рівень взаємин педагога і вихованців, творчу індивідуальність педагога, особливості учнівського колективу [2].

У дослідженнях науковців зазначається, що якість засвоєння інформації залежить від стилю міжособистісної взаємодії між вчителем та учнем [1, 2, 5].

Виходячи з того, що сурдопедагогічне спілкування формується на етапі навчання студентів в університеті, у структуру його вивчення входило завдання виявити особливості стилю у спілкуванні студентів-сурдопедагогів у навчальному процесі.

З'ясувалось, що в студентські роки не спостерігається завершеності стилю спілкування у студентів-сурдопедагогів, він є змішаним, де на перший план виступають особистісні характеристики, що впливають, в свою чергу, на